ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“:
на годину: . . ф. 12 или 30 дин.
на по године: . ф. 6 или 15 дин.
на четврт године: ф. 3 или $7^1/_2$ дин.

Поједини бројеви стају 10 нов

ОГЛАСИ
рачунају се 6 нов. од реда ситних слова.
За жиг се плаћа сваки пут 30 нов.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ

„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
на целом табаку
уторником, четвртком и суботом

Претплата и огласи шаљу се на администрацију, а рукописи
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући г. А. Пајевића, у дунавској улици.

Рукописи се не враћају.

Број 52. У Новом Саду, у суботу 6. (18.) маја 1895. Год. XI.

ГРОФ КАЛНОКИ ОТСТУПИО!

Добили смо из Беча изненадну телеграфску вест, *да је гроф Калноки и по други пут поднео оставку, коју је цар и краљ овом приликом примио.* Бечки листови синоћ су о томе издали засебне бројеве, и известили читалачки свет о овој наглој промени. Гроф Калноки није више председник заједничког министарства, министар спољних послова и министар царске куће.

Ова промена дошла је сасвим изненада. Кад је Калноки дошао у сукоб с Банфијем, управо, кад га је Банфи пред европском дипломацијом обрукао, он је поднео оставку, коју цар није хтео да прими Шта више, у царском ручном писму, којим је одбијена та оставка, цар је рекао ово: „Ја вас уверам о **моме највећем поверењу** и са благодарношћу признавајући ваше, мени течајем много година учињене верне и са успсима крунисане услуге, **на које ја и у будуће полажем вредност**, не налазим се побуђеним, да вашу молбу од 2. маја ради отступања са места заједничког министра спољних послова, уважим“. Ово царско ручно писмо издано је 6. маја, а већ 15. маја гроф Калноки понавља своју оставку, коју владар прима. За десет дана тако се битно променила ситуација, да је гроф Калноки, поред свих својих огромних заслуга и поред владаревог поверења постао немогућ.

Како се то збило?! Познато је, да је барон Банфи, кад се вратио први пут из Беча, добио дозволу, да може у угарскоме сабору прочитати Калнокијево писмо, из ког би се видело, да је Банфи невин. У опште се мислило, да је то *једина* сатисфакција, коју је донео из Беча. Али та сатисфакција била је слабе вредности, и ми смо одма рекли, да се из тог писма само то види, да има два кривца, да је крив и Банфи и Калноки. Нико на свету није држао, да је Банфи после тога опран.

После тога излази царско ручно писмо, које задовољава Калнокија. *Управо је Калноки добио сатисфакцију, коју није ни тражио, јер је он понизио Банфија.* Банфи је тек сад био насео, и под притиском опозиције и рођене странке морао је тражити нову сатисфакцију. Каква би то сатисфакција била, није се знало, али се у опште мислило, да ће Банфи тражити за себе неко одликовање и да ће израдити, да тужба против папиног посланика оде у Рим. Оставку Калнокијеву нити је тражио, нити му је требала.

Банфи је јуче по трећи пут отишао у Беч, и, у место других вести, стиже нам глас, да је Калноки — пао.

Како се може разјаснити ова оставка? Ми док ове ретке пишемо, још нисмо добили пештанске листове, те не знамо, како ће Мађари тумачити оставку Калнокијеву. Но нема сумње, да ће тако представити свету, да су Мађари сјајно победили и да је Банфи добио потпуну задовољштину. Ми мислимо да је ово клицање неумесно, или бар прерано. Је ли Банфи тражио оставку Калнокијеву? Није. Кад није, онда без сумње та оставка не може се ни сматрати као сатисфакција, јер тек у Бечу не би хтели Банфију дати већу задовољштину, него што је сам тражио. То се не да ни замислити, особито, кад се зна, како је краљ расположен према Калнокију. Узроке оставци Калнокијевој треба дакле тражити на другој страни.

Пре свега Калноки је у европском дипломатском свету компромитиран манитошћу Банфијевом. Изнела се на јавност једна дипломатска акција пре времена, а тиме је Калноки доведен у велику неприлику. За тим је Банфи изнео писмо Калнокијево, у ком овај осуђује једног страног посланика. Све је то довело Калнокија у крив положај према дипломатском свету. То је највише шкодило Калнокију, и то га је највише жепирало. **Из свега се види, да је Калнокију више било стало до тога, да се опере пред европским дипломатским светом, него да задовољи Мађаре.** То се види по ономе комуникеју у „Политичкој Коресподенцији“, по првој оставци његовој, по писању његових листова, па и по томе, што сад никако више није хтео да подигне тужбу против папиног посланика. Несмотреност, несмишљеност и невештина Банфијева, који је стао песницом лупати по дипломатском зеленом столу против сваког дипломатског обичаја и реда, збунила је Калнокија, и главну му је бригу задавало, како ће се из те неприлике извући. Та невоља није мала. У Бечу се приповеда ова изрека немачког посланика: „Од како постоји сукоб између Калнокија и Банфија увек сам нервозан, кад посећујем Калнокија. Све се бојим да у џепу нема какво „поверљиво“ писмо, управљено на Банфија против мене“. Ово је само фина иронија, али која сведочи, како је Калноки, кривицом Банфија, изгубио испод својих ногу сигурно постоље у дипломатском свету. Један министар спољних послова, од кога стрепе посланици страних сила, да их неће обрукати, тај министар постао је тиме већ потпуно немогућ. Његов пад могао се само неко време одложити.

Тај пад убрзан је држањем Мађара и Банфија, који су и сад тражили, да се тужба против папиног посланика отправи у Рим. То Калноки после оног наседања више није хтео. Делегације су на прагу и Мађари због тога би напали Калнокија. Да се уклони од беде, Калноки је отступио, јер му је и онако све додијало.

Оставка Калнокија **сама по себи** није победа Мађара. Само ако би добили повољнијег наследника у министарству спољних послова, који ће све оно радити, што они хоће, могло би се тумачити, да углед и утицај њихов у Бечу расте. **Први би успех у том био, кад би нов министар послао тужбу против папиног посланика**, који још једнако мирно седи у Бечу, и ваљда се чуди ономе, што се око њега збива.

Међутим оставка Калнокија, ако у својим последицама може бити повољна по Мађаре, никако није повољна по Банфија лично. Таку сатисфакцију није он требао, јер ће га она скупо стати. **Скоро је извесно, да се Банфи, после оставке Калнокијеве, не може одржати.** Његов пад само је питање времена Банфи се горе обрукао него Калноки, те је немогуће, да виновник ових неприлика остане на своме месту. Можда министарска криза не ће сад наступити, јер су делегације на прагу, али Банфијев кабинет не ће дочекати зиму. С таком прорешетаном заставом не може се више побеђивати.

Одступање Калнокијево нема сумње да је штетно по монархију. Он је уживао неки ауторитет у тројном савезу, јер је најстарији министар. После Метерниха нико није толико министровао на „балплацу“ бечком, колико Калноки. Он је био 14 година министар спољних послова. Као министар увек се одликовао великом трезвношћу. Он није био женијалан дипломата, али је био уман и вешт раденик, који је сигурном руком управљао спољним пословима. *Калнокијева је велика заслуга, што се европски мир у најтежем времену сачувао.* Он је одржавао тројни савез, али је с великим тактом чувао осетљивост Русије. Његова вештина и поузданост признаје се у Берлину и Риму исто тако, као и Петрограду и Паризу.

И такав окретан, тактичан и смотрен дипломата мора да падне због сметености другог човека! Заиста ретка појава и чудновата судба!

Оставка Калнокијева утицаће јако на унутрашње одношаје монархије. Једна половина монархије жали за Калнокијем, а друга се радује његовом паду. Та противност у схваћању вредности министра спољних послова први пут од 1867. године избија на површину. Дуализам почиње да се тресе.

Држање либералних посланика у Србији.

Ми смо у прошломе броју саопштили извод из једног писма нашег пријатеља, којим се исправља наша тврдња о држању либералних посланика на народној скупштини у Нишу.

Међутим смо добили од бившег министра народне привреде у либералном кабинету и председника либералног скупштинског клуба једно писмо с молбом, да га штампамо у нашем листу. Пошто нам је увек стало било до тога, да *истиниша* факта износимо, и да тек на основу

ЛИСТАК

Књижевни преглед.

2.*)

Беч, Маја 1895.

М. Ђ. Милићевић пише свој животопис од кога ту недавно изиђе прва свеска под натписом „**Из својих успомена**. . .“**) У овој су свесци најраније успомене његове, све до петнаесте му године. Успомене из тога доба су свакоме лепе и миле, ма да можда и нису биле такове некад на јави. И они људи, који су тај одсек свог живота проживели за прљавим скамијама и по загушљивим школским собама, радо се сећају тик својих година, а тек онај, који их је провео у чистој природи, у Ковиони, где се у оно доба развијао миран, идилски живот. „Колико сам и колико пута ходајући лагано за овцама, или стојећи о чобанску штапу, или седећи под старим цером, прелетао очима пространи видик, који се с Ковионе отвара на све стране? Колико сам пута гледао на Авалу, на Космај, Рудник или на Шиљасту Острвицу, и питао се: шта ли је онамо иза тих брда? Колико сам пута, на пропланцима, бројио путнике пешаке, коњике или кóнике, који из Шумадије грцају онамо ка Авали, ка Београду? И ту се опет питао: — Куд грца тај толики свет? Какво је чудо тај Београд, те све живо тако к њему тежи?“ — Ето, у неколико речи испричано читаво детињство једног чобанчета! Можда би се из тога могло напамет испрести и даљи живот његов!... То некадање пастирче заузима данас једно од најугледнијих места у краљевини, секретарство у академији.

Из тога доба, првих петнаест година човечјег живота, су успомене најнејасније, најмање их је. Изгледа, да се успоменама из тога времена не да испунити оволика књига као што је ова. Човек се не сећа свега; успомене на прву младост сачињавају поједини кратки тренутци из детињства, по гдекоја реч, слика неког места, понајвише пак какав сасвим незнатан догађај. Младост је као цветна и мирисна ливада, а успомене су по који увео цвет са те ливаде, којом си некада весео ходио. И у увелом цвећу има поезије, а та је поезија слична оној, које треба да има у аутобиографији, кад се ова рачуни у лепу књижевност. У вештом слагању и рађању тих растрзаних успомена лежи тешкоћа за аутобиографа; често се пута не да све споменути, јер много што шта нема вредности. При том се послу може двојако поступити: или споредне, мање важне успомене одбацити, па исписати само главније и лепо их груписати, те тиме читаоцу пружити неко једноставно дело, свој живот занимљиво испричати, или се може споменути све, чега се год сећа, и томе жртвовати симетричност уметног дела, т. ј. пружити читаоцу цвеће, не у букету, него му дати хрпу цветова. Писац, који се служи оним првим начином, има на уму само уметнички, естетски утицај свог дела, у задњем случају пак животопис добија приватан карактер, изгледа као нека породична књига, или може да има неку специјално научну вредност. Овако је писана и ова књига. Писац је исписао све чега се год сећа; он спомиње пуно имена сељака и сељанака, који иначе не играју важну улогу, описује све своје професоре редом; — све потанкости описује на широко. Из сваке стране провирује писац „Поменика“ и „Кнежевине Србије“. Ну судећи по натпису, писац није ни хтео писати аутобиографије у строгом смислу; он је рад да читаоцу свом пружа једну по једну „групу“ својих успомена. Међутим, наравно да нас не могу занимати ни све успомене једнога човека, чија прошлост није *врло* значајна.

Важност ове књиге не лежи у песничкој, уметничкој вредности јој. Ко хоће да извуче потпуну корист из овог дела, нека не тражи у њему забаве, која се обично тражи од таких дела; ова ће нас књига више поучити, него што ће нас моћи забавити. Велика вредност њена лежи у лепом језику и стилу. Ко је рад да позна то двоје, нека чита ову књигу! — У њему је „миље језика нашега, миље, које свакад задобија срце патријотско.“ Језик Милана Милићевића чист је као суза, а стил му тече просто и неусиљено, умиљато и слатко као што бистар извор с жубором протиче кроз жбуње и цвеће. Ову је књигу написао човек, који је научио српски говорити из најбоље граматике, „из песама своје миле мајке,“ а у доброј школи, у лепој Ковиони. „Више сам те одранила песмама него недрима својим“, говорила му је мати; само син, кога је мати тако хранила, уме написати књигу, као што је ова.

Препоручујући сваком Србину ову књигу, поздрављамо је као весницу својих осталих сестара, којима се што скорије надамо!

Нема сумње да ће ова књига бити свугде искрено поздрављена. Ту ће јој похвалу изјевајати чисти језик и лепи стил, којим је писана. Можда ће то на први поглед изгледати чудновато, да се једна књига само зато толико хвали, што је написана добрим језиком и стилом, јер то, најпосле, и није толико од важности, колико оно друго. То значи то исто, што и хвалити на неком добро и лепо одело, а не говорити о носиоцу тога одела. — Данас се мора радосно поздравити такав појав, јер се у данашње доба таких књига врло мало пише у нас; оне су, тако рећи, реткост.

У нашој књижевности је одавно уведен чист народни језик, с основама правописа је већ рашчишћено, — борба, која се некад годинама водила око тога, свршила се на добро. Данас пак, када се та борба већ уталожила и кад се хтело напред поћи, осећају се друге нове потребе, које ће стечено унапредити и усавршити. На дневни ред је дошло ново питање — уређење књижевног језика и стила. То питање је само дошло пред нас, ствар је сасвим сазрела, само је чекала човека, који ће ју кренути. Тим се потребама некад није могло поклањати толико пажње, јер је требало војевати за друге ствари, данас ми то јаче осећамо, то нам је најпрече. — Узмете ли какву књигу, у којој има саставака од више српских књижевника, рецимо, какав часопис, на пр. „Дело“, па прочитате ли по реду чланке, најбоље ћете увидети и осетити потребу, да се удеси књижевни стил и језик. Колико је год крајева, у којима Срби живе, толико је начина писања у нашој књижевности; (под тим разликама, наравно, да не мислим индивидуалност појединих писаца). Читате ли чланак са Црне Горе, па из Војводине, затим оно што је писано у Далмацији, опазићете у писању разлику, коју ће човек средње образованости тешко савладати. У последње доба је наступило време, да се та незгода уклони и да се поправи стање; тога се посла у добар час латио *Др. Љубомир Недић*, професор Велике Школе.

У Београду, где је данас цвет књижевно-

---

*) Види 1. у „Бранику“ бр 13. за 1895.

**) Из својих успомена . . . Прва група. Место мојега рођења, детињству, за стоком, у школи, у Рипњу, у гимназији, у Београду. Пише М. Ђ Милићевић. (Из годишњице XIV.) У Београду, државна штампарија краљевине Србије. 1894.

истих изричемо своју критику, остављајући могућност нашим читаоцима, да и сами пресуђују, то и ово писмо саопштавамо као поткрепљење онога, што смо већ донели. Уједно морамо изјавити, *да нам је мило*, што је држање либералних посланика у самој скупштини било коректно. Од нас је била далеко и помисао, да им подметнемо оно, што није истина.

Писмо гласи овако:

Београд. 4. маја 1895.

Господине уредниче!

У броју 49. „Браника“ изнесено је, да су либерални посланици на Народној Скупштини, решени да гласају за зајам, играли у Нишу јадну улогу, и да су благодарећи само напредњацима, спашени били од бруке.

Овим је либералним посланицима нанесена велика неправда.

Знајући, да се је ваш лист вазда налазио на висини свога позива, те му је јамачно и овом приликом много стало до сазнања правога стања ствари, част ми је известити вас, да је либерални скупштински клуб решио био, да гласа против предложеног зајма. *На основу ове одлуке сви представници либералне странке у финансиском одбору гласали су против овог законског пројекта.* Како сам ја имао част бити председник финансиског одбора гласање је извршено под мојим председништвом.

Кад је предлог о уједињењу зајма пропао у одбору, краљева влада тргла га је натраг, те није ни изложен пред пленум. *Да је о њему решавано у пуној седници народне скупштине, могу вас уверити, да би сви либерални посланици гласали против зајма.*

Из овога видите, да је горња вест о држању либералних посланика могла потећи само из зле намере, те ми је част молити вас, да бисте, у интересу истине, изволели одштампати ову исправку у вашем цењеном листу.

Примите, Господине Уредниче, уверење о мојем особитом поштовању.

Свет. Ј. Гвоздић,
председник либералног скупштинског клуба.

Судбина владиног предлога о српскоме зајму.

Предлог о зајму, који је српска влада поднела српској народној скупштини узрујао је сав српски свет. Ми смо у главноме саопштили, зашто је и колико је штетан био овај предлог. Но да наши читаоци буду још тачније и боље обавештени о самоме предлогу, нужно је, да имају јасну и потпуну слику о самоме предлогу. С тога овде доносимо извештај финанцијског скупштинскот одбора, с којим је тај предлог о зајму одбијен.

Ово је тај извештај:

„Извештај финансијског одбора
(о предлогу уговора за уједињени 4% зајам од 12. децембра 1894. г.)
Народној скупштини.

Финансијски одбор, пошто се на првом свом састанку, 14. о. м. конституисао, изабравши себи за председника г. Светозара Гвоздића, а за известиоца г. Ђоку Нешића, кога је, доцније, по одборском решењу, заменио потписани, — проучио је на пет својих састанака (14., 18., 19., 20. и 21. о. м.) поднесену му пројекат уговора и част му је поднети Народној Скупштини кратак извештај о свом раду.

1. Одмах, приликом читања 1. члана предложеног уговора, а у свези са 7. његов. чланом, одбор је нашао, да су услови, у та два члана, изложени, који се односе на висину каматне стопе, емисиони курс обавезница и најдаљи рок исплате, тешки и штетни по државне интересе наше. Уједно је обраћена пажња г. министру финансија и на ту околност, како се, по првом члану, интерес има да плаћа у четири маха преко године, т. ј. свака три месеца, и да је исти онда стварно већи, но што се овде утврђује. По приближно тачном рачуну, ми бисмо онда плаћали на годину око 40.000 дин. више, но кад бисмо уредно плаћали интерес уобичајених сваких шест месеца од 40 хиљада. Разуме се по себи, да би се овај вишак од 40 хиљада смањивао услед све већег одплаћивања из године у годину.

Господин министар финансије доказивао је за први одборски навод, како је погрешан.

На име, он је тврдио, да интерес од 4% с емисионим курсом од 70 за 100 тачно одговара каматној стопи од 5% и емисионом курсу од 87, 50 за 100, који није постигнут ни једним од досадашњих наших зајмова. На ово је примећено господину министру, да би тај рачун био тачан само у том случају, кад би емисиони курс зависио једино од каматне стопе или и обратно: кад би висина каматне стопе зависила једино од емисионог курса. Пошто то не стоји, то је и горњи рачун погрешан. Он је не само погрешан, већ је и на нашу штету управљен, зато, што на висину емисионог курса утиче и величина (дужина) рока (време), за који се интерес и одплата имају плаћати. Зато, што је рок овоме новом зајму два пута дужи од средњега рока, на који су сви наши зајмови до сад закључени, то онда или емисиони курс мора бити већи од 70 или интерес мањи од 4%, што се све даје рачуном утврдити. (Осим тога, разуме се по себи, морају се у оцену узети и суме капитала, које се хоће да узајме, као и све друге финансијске, економне и политичке прилике, које се истина не даду подвћи под тачна математична правила, али које се опет зато свестрано морају објаснити и оценити.)

Тога ради умољен је г. министар од стране једног одборника, да нареди, да се за други састанак спреми упоредни преглед, из којега ће се видети:

а.) Колика би, према сваком досадашњем зајму нашем на поље, требала да буде каматна стопа новоме зајму, кад би се за сталне усвојиле све предложене количине, које се односе на његов рок трајања, на емисиони курс, па и на капитал, који се позајмљује.

б.) Колики би требало да је емисиони курс обавезницама новога зајма, кад се не би мењале предложене количине, које се односе на каматну снагу, на рок трајања, а и на капитал, и то све упоређено са сваким од садашњих 14 још неисплаћених зајмова наших?

в.) Колики би рок трајања требало усвојити за нови зајам, према условима, под којима су сви досадашњи зајмови закључивани, кад се не би имало шта да примети противу висине каматне стопе, као ни противу емисионог курса, како је и једно и друго утврђено у овом уговору?

г.) Колико утичу на то све суме капитала, које се траже на зајам, као и опште финансијске и друге прилике, у којима се наша земља налази?

Ова молба није нашла одзива у г. министра, који је на то одговорио, да то све, што се тражи, има у „Прегледу о стању свију сталних (консолидованих) државних дугова на дан 1. јануара 1895. г.“, који је он, у неколико екземплара, раздао одборницима.

Што се тиче одредбе, по којој се интерес има полагати свака три месеца, а не полугодишње, као код других зајмова, г. министар финансија навео је, да су повериоци стекли то право уговором од 1893. год. и да им се то више не може одузети. Финансијски пак одбор налази, да то није никакав разлог за уважавање јер се тако ради само код меничних зајмова, а не и код сталних. У осталом, ако би се тако таква одредба баш и могла да прими, треба бар емисиони курс онда да је повољнији, недирајући у остале услове (односно каматне стопе и рока трајања зајму)

2. За трећи члан предложеног уговора одбор финансијски нашао је, да је убитачан по наше финансијске интересе, нарочито због залагања чистог прихода од монопола соли. Тај приход износи, као што је познато, преко два милијуна. Оно, што се овим чланом утврђује убитачно је по нас нарочито за то, што та залога, после не пуних пет година, постаје слободна, којом бисмо ми могли да подмирујемо друге државне потребе. Убитачност, о којој је реч, најбоље се види, кад се упореди рок трајања новом зајму с роком за који још има да послужи заложени приходи од монопола соли. Заложити такав један сигуран приход место за 5, за пуних 75 гол., значи: лишити државу сваког јачег извора за случај изненадне и преке потребе, када би на коцки били много претежнији интереси земаљски, но што је н. пр. добит, да око три четврти милијуна плаћамо мање ануитета за неколико година.

Уједно је код овог члана опажено још и то, како су ово све нове гаранције и како су оне много сигурније од оних, које сад постоје за зајмове, који се имају прво да конвертишу и уједињују.

Према томе оне не стоје ни у каквој правилној сразмери с' оном непознатом добити, која би се овим уједињеним 4% зајмом имала постићи.

3.) За чланове 4 и 5 нашло се у финансијском одбору, да понижавају политички углед наше земље и убијају јој на страни финансијски кредит, који брижљиво ваља чувати и за потоња времена.

Уједно је опажено, да трошкови „нарочите касе уједињеног зајма 1895. год.“ могу изићи врло велики, може бити на 5—6 милијуна за 75 година, када се, поред плата четворице делегата, узму у рачун и остали трошкови, као: за ниже чиновничко особље, за стан, послугу, огрев, осветлење и др. оног локала, у којем би та каса била смештена. Ако би се пак, из неких особитих обзира, морало пристати на плаћање трошкова око издржавања те нарочите касе, не гледајући, дакле, на то, што би сви ти трошкови требало свакако да падну на терет поверилачких група, зато, што се и чине једино у интересу њиховом, онда би им требало барем одредити максимум, који се ни у ком случају не сме превазићи.

На послетку је опажено, да постоји противуречност између онога, што се наређује у првом члану овога уговора за рокове плаћања камате и између онога, што је предложено у предпоследњој ставци 5. члана, где је реч о „неодложном предавању новца свакога месеца, примљенога од стране монополске управе, оном новчаном заводу у Београду, који буде за то одређен од банака уговорница“. Зато, ако се, може бити, мисли плаћати интерес на новац, који пре рока буде дигнут из „нарочите касе“, треба то да стоји изреком поменуто у овом уговору.

4.) Обавеза, изложена у 6. члану, да се, за све време трајања овог уговора, не сме ништа мењати у законским наређењима односно заложених монопола, врло је убитачна по све наше финансијске и привредне интересе и установе. Ово је јасно по самом факту, што се измене не смеју предузимати ни онда, кад би обе стране уговорнице (и држава и повериоци) увиделе велике користи од намераваних реформа, без икаквих штета и по једну и по другу страну.

Према овоме требало би овај чланак редиговати у смислу, да измене, које би се, у току тако дугог рока, према потреби морале предузимати у поменутим законским наређењима, не смеју ићи на крњење права и штету интереса, зајамчених поверилачким групама.

5.) Око онога, о чему говори 8. члан предложеног уговора, вођена је дебата на пуна два састанка (19. и 20. о. м.) и нарочито су тражена објашњења о овоме:

а). Зашто се у тачци А. члана 8. говори

сти и културе српске, покренуо је г. Недић*) од нове године недељни лист („Српски преглед“), где он у врло лепим чланцима излаже своја начела у погледу тих и других потреба наше литературе. На једном месту, вели он, да је чекао, да се нађе ко од позванијих да покрене ту ствар, али како се није никога нашло, одлучио се он сам. — Непријатно је кад се мора констатовати, да до данас од тога нема још успеха... Г. Недићу је са више страна пребацивано, да он није позван да о том расправља, нити да његов суд у тој ствари може бити меродаван. Неки листови поздравише г Недића, неки оћуташе... мишљења су подељена, а „позванијих“ се не нађе! Што ствар *до сад* није имала успеха, не би још био рђав знак, али судећи по одзиву изгледа да не ће ни напредовати. Међутим, напредовала она или не, једно је извесно: г. Недић, као професор на Великој Школи и као данашњи нам најдуховитији литерарни критичар, мора имати велику реч у питању око улепшања стила и књижевног језика

Орном учествовању српских књижевника у том питању, т. ј. развоју, евентуално успеху, те благотворне замисли је једна од великих препрека: међусобна поцепаност књижевних кругова у Београду. Та поцепаност се јасно види у полемикама, које се сваки час тамо заподевају око не врло важних ствари. Кад се узме у обзир, да се обично полемикама, научним препиркама долази до неког успеха, не би томе нико био противан; али кад се разгледа, око чега се препиру иста господа, и *како* они расправљају та питања, посматрач, који из даље мирно гледа, губи сваку наду на успех и напредак.

Ево, на пример, таких препирака:

Познати писац одушевљених и бурних родољубивих песама, г. Радован Кошутић, пише и књижевне студије. После прве таке своје расправе („књижевност и критика“), у којој је више патријотских фраза него научне вредности, издао је лане студију из *француске* литературе. („Узроци препороћају књижевне критике“). Г. Богдан Поповић, позван да оцени и искаже свој суд о тој књизи, напише дугачку оцену у „Делу“, трудећи се да докаже како иста књига нема никакве вредности. На то се у одбрану своје књиге диже г. Кошутић новом броширом, а г. Поповић одговори једном белешчицом, у којој не сматра за вредно опширније одговарати, — и можда и та белешчица није завршила ту залишну препирку. — Критичар др. Милан Јовановић, који се прочуо особито својом студијом „Поглед на драмску литературу о Косову“, написао је лане у акад. Гласу расправицу „Поглед на индијску драму“; г. Недић одриче сваку вредност тој књизи; г. Јовановић одговори дугачким чланком у „Делу“, на који се опет г. Недић још више разгњеви и т. д. — Колико су само те две полемике однеле драгоцена времена тој господи, чији се чланци иначе тако радо читају! — а о некорисној препирци, коју воде „Дело“ и „Срп. преглед“ и да не говоримо! Изгледа, да г. уредници тих листова немају увек пред очима своју читалачку публику, *српске* читаоце, кад ето пуштају, да им се у листовима толико расправља о *таковим*, па и о *личним* стварима. Странац, који чита те часописе, помислиће: српска књижевност има већ одавно све оно што јој треба, та ето јој се најбољи млађи књижевници препиру о новој и старој *француској* литератури и о *индијској* драми!

Можда би те полемике ипак заинтересовале читаоце и можда би и било некаква успеха отуд, да се ту расправљају наше ствари. Али кад се узме у обзир, чега још нема — а треба већ да има — у српској литератури, онда је јасно, да нема смисла писати о таким стварима, још мање пак расправљати и препирати се о њима.

У опште, та ствар, т. ј. писање о тако страним предметима у нашој књижевности, врло је чудне природе. — Српска је литература, упоређена са осталим јој европским другама, малена и сиромашна. Она изгледа, у такој прилици, као сиромашан човек, који себи зида кућу: тај сиромак се тада не сме много забављати другим стварима и неразумно трошити новац и своје време, него мора сву своју пажњу обратити само онамо где зида кућу, мора увек бити „тамо“, надгледати и пазити, да што више уштеди, а што пре да дође под свој кров; себи пак на одмор и разоноћење сме узимати само толико времена, колико му је најпотребније. Томе човеку личи и данашње стање наше књижевности: треба се бавити својим стварима што више, ако хоћемо да напредујемо, а о туђем водити рачуна тек да знамо шта и тамо бива. Што ће нама студија из *француске* књижевности, кад их немамо из *своје*; зашто Србину давати распре о *индијској* драми, кад још не зна ни о *својој*; ко ће се користити онако великом оценом неког скроз рђавог превода једне грчке трагедије, каква је штампана у најновијој свесци „Летописа“?

Колико би више вредило, да су та господа написала какву монографију из *српске* књижевности, којих је тако мало, а преко којих ћемо једном доћи до историје литературе нам, јер без њих је не ће нигда бити. Кад једном наша књижевност буде имала добру српску политичну, културну и литерарну историју, — лако ће се за друго!

Нека ово не изгледа као неко предлагање српским писцима шта да пишу а шта не; свако упућивање било би заиста смешно! Избор предмета, наравно, се мора оставити писцу на вољу, јер се претпоставља, да ће сваки, који се лаћа писања, знати, хоће ли ко отуд имати користи. Изгледа, да је сваком књижевнику урођено то „мерило“, т. ј. да ће сваки писац имати увек на уму потребе и стање, у коме се налази књижевност. Може на пр. који српски списатељ написати врло добру књигу о каквом специјалном правилу из физике или какав догађај из историје некога далекога и туђега народа, ну при томе је главно питање, хоће ли и колико ће их се у нас занимати за ту ствар, колико ће њих отуд имати користи? Таким ће делима фалити живо учествовање публике, не ће о њима бити плодоносне препирке, читалачки свет наш неће марити за њих, неће бити везе, којом се наука везује за народ — та ће дела бити мртве књиге, без живота. У *нас* неће они моћи наћи одзива, но ће се морати обратити „онамо“, западу.

Наравно, да се при том равнању може граница обележити само у главном; сасвим се тачно не да одредити. Полазећи да говорим о новој књизи г. *Марка Цира*,*) трудићу се, да још разјасним горе исписано.

У тој књизи („**Моје симпатије**“) је осам чланака, у којима се „српском читаоцу“ прича о више светлих имена из стране и наше књижевности.

Оставимо ли на страну саставке о нашима, о Његушу и о Љубиши, па погледамо странце, — осим Хајнеа, из чијих је дела доста превођено у нас, остала су имена позната у нас само по чувењу; дакле се г. писац латио, да упозна српску публику са туђим списатељима. Ту намеру пишчеву ће заиста свако одобрити. Споменуто начело, кога би требало да се држи српски књижевник, казивало би у овој прилици: о тако страним писцима (као што су за нас Кардући, Тен, де-Мисе, Готије а и Бајрон) не вреди писати српске оригиналне студије, студије у строгом смислу речи. Писцу оваких

---

*) Код нас, у Војводини, приказан је исти књижевник у ружној светлости у неколико чланака, који га неправедно осудише, па и нагрдише.

*) Марко Цар. Моје симпатије; књижевне слике и студије. У Задру, издање штампарије С. Артале. 1895.

и о 26 милијуна неемитованих, и да ли ће се и на ту суму применити курс исплате по 74, 75 %?

б). Зашто да се зајмови под Б. и В. (од 11,980.000 и од 5,312.500 дин.) откупљују по курсу 74, 75 од сто, кад је њихов емисиони курс био 71,40? — штета износи преко 579 хиљада; но кад се од ове суме одбије добит 225 000, услед оне операције, о којој говори тачка под А., онда се оне смањују у истини на 354 хиљаде.

в.) Остатак, о коме је реч у тачци под Г., не износи $3^1/_2$ милијуна, већ је за читав један милијун мање.

Објашњења, која је по овоме давао г. министар, нису могла одбор убедити, да је све ово ма колико корисно по наше државне интересе, нарочито још кад се узме на ум и та околност, да количина капитала, која нам се има стварно да позајми, није довољна, да се њоме подмире све оне преке државне потребе, рад којих се и чини овај зајам.

г.) Исто тако код 9. члана тражено је објашњење: у чему је гаранција, да ће се у истини извршити опција, о којој је реч у том члану, особито још с обзиром на искуство, које смо стекли поводом неемитованих 26 милијуна зајма од 1893. год. од стране исте поверилачке групе. — Г. министар налази ту гаранцију у оних позајмљених 9,600.000, за које постоје нарочите признанице краљевске српске владе, и о којима је обрачун извршен на дан 21. новембра прошле године.

У предпоследњем одељку истога члана каже се: „После исплате (купона од јула и августа пр. год.), банке ће бити дужне, да положе износ доцније извршених опција краљевској српској влади, осим суме од 9 мил. франака, које су оне овлашћене да задрже по стопи интереса по 4%, у корист краљевске српске владе, као познију гаранцију за овај зајам.“ Финансијски одбор налази, да се овом резервом не само понижава наша држава, него се наноси и штета и нашој државној каси услед разлике у каматној стопи, коју ми нашим повериоцима у истини плаћамо и онога што они, по овом члану, плаћају нама, на име интереса.

Штета износи око пола милијуна динара за три године.

7. Све убитачне последице, које би наступиле, кад би се примио овај уговор у својој целини од 1. до 15. чл. закључно, наступиле би у огромнијим размерама, кад би се усвојио још и 16. члан. Тим последњим чланом овога уговора даје се банкама уговорницама право, да изврше уједињење и осталих зајмова српске државе, гарантовано свима јемствима, која су за ове зајмове одобрена, и то делимично, а под истим емисионим курсом (70%) и с истом каматном стопом.

За самих 98 милијуна, колико би смо се задужили мимо 16. члан, под оним тешким условима, који су изложени у 1. 8. и 9. члану овог уговора и за које у ствари не би смо примили ни пуних 69 милијуна, морали би смо у току 75 година платити више од 300 милијуна. Колико ли би смо тек морали, кад би смо цео данашњи дуг од 362 милијуна претворили у један уједињени зајам, под свима оним погодбама, на које је министар финансија овим уговором пристао!

8.) И у другим се члановима овог уговора, сем поменутих услова, који су унесени без велике нужде, а све на огромну штету наше државне касе, говори.

Финансијски одбор узео је у свестрану оцену све штетне последице, које би неминовно наступиле по нашу земљу од оног дана, кад би се потписао предложени финансијски аранжман, па је нашао, да се њиме доводи у питање сав економски развитак наш а с' њиме и државна егзистенција наша. Пошто нам не само родољубље налаже, да своју државну егзистенцију не предајемо никоме на милост и немилост, већ и најобичнији рачун казује, да се интереси наших поверилаца могу довести у сагласност с могућношћу нашег економског развитка и нашег државнога опстанка, то је и финансијски одбор са 17 гласова противу два, који су се уздржали, мишљења, да се предложени уговор уједињеног 4% зајма не може примити, па моли народну скупштину, да га не прими ни она као штетан и убитачан по државну егзистенцију нашу,

У Нишу, 14. априла 1895. год.

Председник фин. одбора
Свет. Гвоздић, *крал. посланик.*
Известилац
Стев. Д. Поповић, *крал. посланик.*

Политички преглед.

— **Србија**. Бечкој „Пол. Кор“. телеграфишу из Београда: „Противно вестима, које се с извесне стране упорно одржавају, да је краљ Александар преговарао с радикалним вођама, да приме владу најодлучније се уверава с надлежне стране, да краљ није водио такве преговоре с радикалном странком и да је његова жеља, да финансијске тешкоће, које су настале, услед одбијања уговора о зајму, отклони са садашњим кабинетом, за што већ и има неког изгледа“.

Нови министар финансије, Ст. Поповић, који је познат као привржeник краљице Наталије, примио је 14. маја у посету заступнике оних банкарских кућа, са којима мисли Србија своје дугове конвертирати. Он им је дао уверење, да ће се потрудити, да са банкама, које они заступају, такав аранжма учини, који ће на сваки начин и скупштина усвојити. — Као што се чује, за најкраће време састаће се, по заповести краљевој, финансијска анкета од најумеренији особа, свију странака, којој ће бити смер, да изради предлоге, који ће имати задаћу, да се ово финансијско питање повољно реши. На основу овог елабората, гледаће, да се дође до споразума са банкама, па ће онда тај финансијски аранжма подастрти скупштини, која ће се, на сваки начин, већ 7. јуна поново у Нишу сакупити.

— **Македонски скуп.** 30. пр м. пре подне сазвали су каравелистички посланици и председник македонског централног комитета Китанчов македонски скуп, за који из Софије јављају да је био прилично добро посећен. Китанчов је на томе скупу говорио о положају Бугара у Македонији и индиректно критиковао одговор кнеза Кобурга македонској депутацији. Вели се као поуздано, да ова, од јавног мњења неодобравана агитација, не може рачунати на никакву помоћ од стране владе и да ће она можда бити принуђена, да стане на пут могућим даљим таким покушајима.

— По вестима са Цетиња, догодили се већ **сукоби између турски трупа и албанешких племена** и услед тога владају у Гусињу нереди. Многи су бегунци пребегли у Црну Гору.

— **Немачка.** На разнесену вест, да је министар унутрашњих послова, Келер, своју оставку поднео, дознаје „Хамбуршки Кореспондент“ из Берлина: Сада и док су парламенти на окупу о отступању Келера не може бити речи и ако је цар са током саветовања предлога о преврату у комисији незадовољан.

— **Јерменско питање.** Како се садржина предлога поклисара у јерменском питању таји, ипак је продрло на јавност: да се реформе оснивају на постојећим турским законима. Велика се важност полаже на именовање способног валије. Трећина звaничника треба да су хришћани. Силе добијају право, да могу свој veto уложити против избора валијиног. Не европљанин ће бити именован за врховног комесара, који ће вршити надзор, да се реформе изврше и он ће у свом звању остати све донде, док се реформе не спроведу. Наименовање врховног комесара зависи од одобрења све три велесиле. Други предлог односи се на комисију, која се има саставити из мухамеданаца и хришћана. Ова ће комисија заседати у месту, где је и висока порта и надгледаће управу јерменског вилајета. Жандармерија ће бити састављена из мухамеданаца и хришћана. Образоваће се порота и апсане ће се инспицирати. Становници Јасума добиће отштету и Турци ће бити обезоружани. Надаље ће се учинити предлози, на који начин да се порез побира. Стара међа вилајета остаће онаква каква је.

Новости из места и из народа.

Нови Сад, 5. маја 1895.

— **Српско народно позориште и Дубровник.** Честити дубровачки Срби жељни су да чују миле звуке српскога језика са „дасака што свет значе“. Народна свест тамо буја, те није чудо, што су жељни и српског позоришта. Као што смо извештени, честити родољуби у Дубровнику ради су, да се обрате на управни одбор нашег позоришта, да дружина српског народног позоришта оде у Дубровник, да игра тамо месец дана, и то у месецу новембру. Они се ради тога обратили на једног уваженог родољуба нашег, да посредује у овој ствари. Материјални услови, који се стављају, врло су повољни.

Ми ову ствар мећемо управноме одбору на срце. Ако је икако могуће, треба удесити, да наша позоришна дружина оде у Дубровник.

— **Шафариково веће.** У славу стогодишњице великога слависте Павла Јосифа Шафарика, чешко друш. у Београду „Лумир“ приређује у суботу 6. ов. м. у хотелу „Славији“ Шафариково веће, уз пријатељско суделовање певачке дружине „Станковић“ и њеног хоровође г. В. Шистека. Програм је ове вечери: „Прослов“, од Јос. Зд. Раушера, декламује гђа Соукопова; „Пођмо пјесме“, од Зајца, мушки хор; „О животу и раду слављеника“, говори г. Гинцел; „Ружинко ма“, квинтет од Бендла, пева хор; „Завештање лукавичког господара“, шаљива игра у једном чину, од Ј. Врхлицког, „I коло“, пева мушки хор; „Апотеоза Словену Шафарику“, жива слика. Почетак је у 8 и по часова у вече. Улазза је цена 2 динара од особе, а чланови „Лумира“ плаћају половину. Приступа имају само позвани.

— **Најновији књижевни рад кнеза Божидара Карађорђевића.** Нашим ће читаоцима бити познато, да се кнез Божидар Карађорђевић, син старијега сина Карађорђева, Алексија, бави и лепом књижевношћу. Тако је у француске „Figaru“ описао свој пут од Солуна до Дунава, када је прерушен прошао и кроз Србију. Најновији пак број „Nouvelle Revue“-а, који уређује позната Мадам Адам, доноси опет рад кнежев „Au Mont Athos“ (у Светој Гори). Мадам Адам вели за овај путопис кнежев, да је пун финих бележака и грациозних описа.

— **„Побратим“.** Под овим насловом почео је у половини априла изилазити у Београду нов лист за забаву и књижевност, од кога смо примили до сада два броја. Уредник је листу наш познати приповедач *Јанко М. Веселиновић*, а задатак је листу нарочито, да млађим даровитим снагама даде прилике, да окушају своју снагу. У прва два броја има оригиналних радова од Змаја, уредника, Јов. Ђ. Пантелића и т. д., а има и превода славних француских књижевника Додета, Копеа, Мистрала и др. Цена је листу за наше крајеве 5 фор. на годину.

радова би остала још два начина, којима може користити: или да побере најбоље резултате, до којих су дошли страни велики критичари, проучавајућу своје велике људе, те „српском читаоцу“ пружити згодно удешену компилацију, или превести какву књижицу за најелементарније упознање; таквих је књижица заједно пуно по великим литературама а од таквих би наша публика имала заједно више користи. Другим речима: Српски рецензент, који добије да оцењује књигу те врсте, требало би сву важност да положи на то, да ли је њен писац имао пред очима стање литературе, т. ј. је ли се трудио да задовољи некој потреби, хоће ли „српски читалац“ у њој наћи оно, што му је „за сада најпрече“ — он треба да сваку таку књигу посматра са релативнога гледишта, он и сам мора бити само „српски читалац“.

Да је ова књига тако писана, ја бих о њој говорио, полазећи с тога гледишта, али је њен писац свога рецензента приморао, да му је друкчије оцењује; он је своју књигу назвао „књижевне слике и студије“, а и начин израде није онакав, какав би требало да је, па да се може говорити о релативној јој вредности, т. ј. не би било право, кад бих оцењивао неку књигу како ја хоћу, кад бих, простије речено, мерио њену вредност мером, која се мени допада. Писац је хтео да пише неке оригиналне „књижевне слике и студије“, право је дакле, да му се и оцењују по апсолутној својој вредности.

О Готијеру, де-Мисету и Кардућију су понајопширнији чланци, о тројици од којих баш ништа није превођено у нас. Ма колико да читалац поштује ове пишчеве симпатије, мора се на крају питати, cui bono? Читалац ће се можда забавити док их чита, а то је познанство, које се стиче по железницама: док путујемо заједно, бићемо познаници, а после —? ко зна хоћемо ли се сетити кадгод познаника и на позив му посетити га у његову дому! Да нам је писац превео бар оне цитате! Наводећи их у оригиналу, претпоставља, да их читалац разуме . . . Ко њих буде разумео, читаће друге „студије“, не ове, чија израда на много места живо подсећа на оне застареле биографске фразе по уџбеницама. Ти чланци ми изгледају као портрета неких људи, које не познајем и према којима сам равнодушан; што ће ми тако портре, које ме не сећа на познату или милу особу; то би портре морало имати другу какву вредност — морало би бити врло *вештачки* израђено — иначе је таква слика свакоме на одмег. А ови радови г. Цара нису од тако велике уметничке вредности, да би их зарад тога требало ценити; није ласкаво по писца кад се каже — а не вреди истину завијати фразама — врло непријатно дира кад г. Цар казује и своје мишљење уз оне наводе из страних критичара; упада у очи сиромаштво његовога наспрам лепоте цитираних мисли, изгледа као кад би ко међу свој шљунак тутнуо овде онде туђ бисер, — читалац би све некако писцу да довикне „попут“ оног београдског рецензента, који је оцењивао неку оваку књигу: ама пустите, господине, оног талијанског или француског критичара, он ће нам и оно остало умети боље казати! Па како нам тек изгледа писац (онога, што је „српском читаоцу за сад најпрече“), кад се још упушта у препирку! Само два три овакова места су доста, па да цела књига начини ружан утисак. — Ти чланци су суплементи на српском језику и делима на француском и талијанском. Оне имају по „српскога читаоца“ толико исто вредности, колико они ђаци од свога учитеља користи, који на пр. какву сплетену ствар, рецимо телеграф, црта само на табли, а не показује им саму машину.

Кад се узме у обзир, да је Хајне у нас највише познат од оних странаца, може се рећи, да ће онај укусан есеј о њему, написан са пуно симпатије, највише задовољити.

Већина ових чланака је за последњи десетак година штампана по разним српским часописима. Побуде, које су писца водиле да пише о појединим српским књижевницима, су биле различите; отуд су ови чланци разнолики, т. ј. елементи, из којих ова књига састоји, су разни, неједноставни, те се о њима не да изрећи један, општи суд. И ма колико да се при рецензовању једне књиге треба држати начела, по коме се говори о главном утиску, који једно дело чини на читаоца, с овом се мора поступити оним другим начином т. ј. говорити о сваком напосе. По начину израде се ти радови дају поделити на две групе: у једну иду чланци о горе помињаној, у нас најмање превођеној тројици, а у другу осталих пет. Изузев студију о Хајнеу, у она остала четир чланка неће рецензент ничега заједничког наћи, сем неповољног суда.

Нико нема ништа против тога, кад се приликом смрти славнога Тена напише у „Стражилову“ чланак, у коме се хоће да изнесе „једноставни приказ његовијех начела“; тих једноставних приказа нама треба. Али нико неће одобрити, кад се то сад штампа у књигу и пружи читаоцу, велећи му: у тој су књизи „књижевне слике и студије“. Онај, ко није никад чуо за Сен-Бева и Тена, тај можда не ће ни пребацити писцу недостатак сваког погледа и системе у том саставку. (Када сам прочитао тај чланак, мислио сам, да ће тада тек бити говор о Тену.)

О Бајрону читамо два чланка, који међу собом немају никакве везе, а још мање права, да се назову „књижевним сликама и студијама“: једно је неки славопој о стогодишњици рођења му, штампан у „Стражилову“, а друго је чланак о борављењу му у Италији, који ће само занимљивошћу свога предмета моћи заинтересовати.

Последња два чланка су о нашим славним песницима, о Ст. М. Љубиши и о П. П. Његушу. — Ако се српским књижевницима сме замерити што своју умну снагу троше у писању оригиналних студија о сасвим непознатим стварима, више им се мора пребацити, кад о својим умним великанима пишу како не би требало писати. Ти радови се у нас не смеју оцењивати по релативној вредности, као што би требало оне прве, него по апсолутној.

Чланак о Љубиши се састоји из цитата, испричане садржине неких прича његових и обичних похвалних фраза; према томе читалац може себи замислити колико вреди тај чланак. Осим тога има и неки увод у ту „студију“, у коме писац „до ђавола!“ отправља „господу модерне психологе“, подразумевајући под тим париске романсјере, који „не могу већ једном да увиде“ како треба писати романе, и који сви — durch die Bank заборављају „е су умјетност и књижевност намењене човјеку“, а то све зато, што су они, знате, својим досадањим радом „грдно свијету додијали“. Замерака је ситних пуно, но у чланку о Љубиши би их се понајвише нашло. — Нисмо мислили, да ће перо, које је неодавно умело написати онако леп есеј о Лудвигу, краљу баварском, моћи написати овако што.

Чланак о Његушу је био првобитно писан на талијанском за Талијане, и то је преведено (не зна се кога је превео) у српски — и сад *ето* „српски читалац“ чита о свом Његушу; после више студија и онаког издања „Горскога вијенца“, као што је последње, зар да се опет враћамо онако елементарним појмовима, какви су у овом чланку, који је писан за оне, који никада не чуше за његово име?

Г. Богдан Поповић, чији се суд много поштује, повољно се изразио о горњој књизи; он тамо вели: Марко Цар је једна *наша* симпатија; незнам сасвим тачно његове речи, ја бих то изменио овако: Марко Цар је *био* наша симпатија, пре него што је издао ову књигу.

Пера Богдановић.

— † **Риста Јовановић.** Из Доње Тузле добилисмо тужну вест, да је тамошњи грађанин и поседник Риста Јованозић преминуо на Реци 27. априла о. г. у 31. години живота свог. Покојник је био врло уважен и угледан у своме месту, био је председник црквене општине. Риста беше ватрен, честит и добар Србин. У њему је тужна, остарела мати изгубила јединца сина. Риста се неколико пута бавио у Н. Саду и својом симпатичном појавом и топлим српским осећајима задобио је свакога, ко се с њим упознао. Лака му црна земља!

— **Нов државни саветник.** Српске службене новине од уторника донеле су указ, којим се министар привреде, г. Сима Лозанић, поставља за члана државног савета, а при том и даље остаје министар привреде.

— **Враћен у дејство.** Почасни српски пуковник у пенсији, маршал краљице Наталије, Александар Симоновић, враћен је у активну службу, с произволством у чин дејствителног пуковника.

Новости са стране.

— **Американски двобој.** У Америци је све особито, ван осталог света, па није ни чудо, што су двобоји особити. Док се у Европи туку оштрим мачевима, бритким сабљама, револверима и пиштољима на мегданима, дотле се у Америци то врши врло оригинално.

Тамо н. пр. напуне се два пиштоља, у један се стави куршум, у други не. Увређени пуца на себе последњи. Ако онај први од пуцња не пада, значи да је потрефио пиштољ без куршума и овај други умире и то од сопствене руке. Тако исто се дели двобој и са отровом. У две једнаке чаше наспе се вода; затим у једну отров а у другу од исте боје обични прашак. Ко погоди обичан прашак, добија бољи апетит и слатко руча, други умире.

Но најоригиналнији су двобоји без реда, где противници један на другог пуцају, како ко има и може, док траје метака и снаге. При овим двобојима нико не иде за сведока!

— **Излишни.** Један лист у Чикагу овако броји оне становнике у тој вароши, који су њојзи посве непотребни: 60.000, који пију опијум, 40.000 женских без свога крова, 68 варошких одборника, 7000 крчмара, 14 полицијских комесара, 10.000 карташа, 28.000 келнера, 10.000 лупежа, 3000 жандара и 250 апсеника.

— **Најмања република** у свету биће на сваки начин острво Каволара, које је од острва Сардиније удаљено 20 километара. Каволара има у ширину само 2 километра, и на њој живи 55 душа. Сардински краљ Карло Алберто поклонио је то острво 1836. године фамилији Бортенеани и глава ове фамилије владала је под именом краља Павла I. све до 18. маја 1882. мирно над овом државицом. Кад ће да умре краљ Павле, изразио је жељу, да му на престол нико од његове фамилије не следује, па како су Бартолеони, овај аманет примили срцу, то су на Каволари прогласили републику 1886. године. Устав даје женама право гласања и председника бирају на шест година. Талијанска влада признала је исте године независност ове мале републике.

НОВИЈЕ.

БУДИМПЕШТА, 4. маја. Закон о рецепцији Јевреја примљен је у трећем читању од заступничке куће. За предлог су гласали 96 а против истог такођер 96 чланова и тако је глас председникова одлучио, да је закон о рецепцији Јевреја усвојен и то са одбијањем §. 2., по коме се не може у јеврејску веру прелазити.

БЕОГРАД, 4. маја. По вестима српска ће влада настојати, да своје повериоце у погледу својих обвеза потпуно задовољи.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву „Браника.“

БЕЧ, 4. маја. Министар спољних послова, гроф Калноки, поднео оставку. Цар и краљ данас је ту оставку уважио. Листови су у засебним бројевима објавили ову промену. Цар је покушавао да задржи Калнокија, али овај никако није хтео да остане на своме месту. — Барон Банфи стигао је овамо.

БЕЧ, 5. маја. Говори се већ о наследнику грофа Калнокија. То би био гроф Голуховски, који је до скора био посланик у Букурешту.

БЕРЛИН, 5. маја. Вест о оставци Калнокијевој овде је немило примљена.

Трговина.

НОВИ САД, 5. (17.) маја 1895. године. Извештај семенарске радње *Војина Јовановића* у Новом Саду.

За прошлих дана био је довоз доста слаб. Продаја је текла лагано, споро. Цене се нису мењале.

Плаћана је: Шенице прва роба 7·15—20 средња 7—7·10. Наполице није доважано. Кукуруз: прве квалитете 6·50 у први мах, доцније постаје 6·60 н. Средња 6·40. Пасуља није довежено, цене су остале пређашње. Бели 10 ф., пасуљица 11 ф., жути криван 10·50. Муара је нешто довежено, и то лоша роба, продата је по 25 ф. Проја 7—7·50. Све од 100 кила.

*

БУДИМПЕШТА, 4. (16.) маја 1895. На јучерашњој пијаци расположење за куп било је слабо, продато је свега само 10.000 м. ц. шенице. Цена је са 5 новчића пала. Најбоља шеница плаћата је по 7 ф. 67½. Остала рана тражена је истина, али је по дојакошњој цени продавата.

Цене су рани ове: Потиској шеници 81.5 к. т. 7 ф. 67½ н. Шеници из околине пештанске 68—82 к. т. 7 ф. 42—67½ н. Бачкој шеници 77.8 к. т. 7 ф. 25 н. на три месеца.

Зоб се за готов новац и то по 6 ф. 75 до 7 ф. 10 н. продавала.

Ражи је цена 6 ф. 17½, а кукурузу 6 ф. 32½ новчића.

Термини на вечерњој берзи: Шеница за јесен 7 ф. 34—36 н. За мај-јуни 7 ф. 35—37 н. Раж за јесен 6 ф. 56—58 н. Кукуруз за мај-јуни 6 ф. 55—57 н., за јули-август 6 ф. 73—74 н. Зоб за јесен 6 ф. 21—23 н. Репица за авг.-септ. 11 ф. 50—55 н.

*

Течај вредности новаца на берзи у Будим-Пешти 5. (17.) маја 1895.

Ц. кр. дукати (нови)	. . . .	5 ф. 74 н.
„ „ „ (стари)	. . . .	5 ф. 70 н.

Огласи.

АДВОКАТСКИ КОНЦИПИЈЕНТ

потребан је у једној адвокатској писарници у **Новом Саду.** Пријаве прима администрација „Браника“. 1—3

Бр. 3 / зап. ex 1895.

Стечај.

На упражњено учитељско место за I. и II. разред српске вероисповедне основне школе у *Осеку* расписује се стечај.

Плата је учитељу 600 ф. а. вр. годишње и стан у нарави. Учитељу спада у дужност појати у цркви за левом певницом.

Компетенти имају своје ваљано инструиране молбе овом одбору најдаље до 13. (25) јунија т. г. поднети.

У Осеку 27. априла (9. маја) 1895.

2—3 **Месни школски одбор.**

ГОСПОЂИЦА, Немица, која даје темељито обучавање у *гласовиру* и у *немачком језику* тражи место са скромним условима. Понуде прима под атресом **A. V.**, post-restante, Нови Сад. 1—1

МИНЕРАЛНО КУПАТИЛО
ТОПУСКО
(ХРВАТСКИ ГАСТАЈН). 1—3

Топлина извора 48—57° Цел

СЕЗОНА ОТПОЧИЊЕ I МАЈА.

Пошта и брзојав у месту.

Бистре и блатне купке спојене су са електризирањем и масирањем. Њима се успешно лече кронички реуматизми мишића и зглавака, сви кронички ексудати, костобоља, болести живаца и коже, шкрофулоза, општа телесна слабост и кронична запаљења материце и т. д.

Станови и купке су удобно и елегантно уређене, рестаурације су изврсне, цене су до власти тако одмерене, да их и сиромашнији подмирити могу. За собе се плаћа, почињући од 60 нов. па на више, а за купке 20 нов.

Гости се могу шетати по красном периводу и по дражесној околини, могу се забављати купалишном музиком, игранкама, томболом, ловом и т. д.

Купалишни лечник и управитељ је: **др. Фердинанд Тренц.**

Топуско је удаљено од Сиска 5, а од Карловаца 7 сахати. Покривена кола на колодвор Карловац за цену од 12 фор., а 10 фор. у Сисак; обична отворена кола у половицу јефтиније, ако ко жели, шаље закупник Урош Вурдеља.

Купалишни проспекти могу се добити код купалишне управе, која и све даље обавести даје.

ЗАКУПНА ОБЈАВА.

Салашка земља стипендијске закладе Симе Ђорђевића, уписана у грунт. зап. бр. 1316., општине Мохола, у износу од 192 $\frac{1576}{1600}$ јутара или 140 $\frac{776}{2200}$ дистриктских ланаца, заједно са зградама на исту, издаваће се под закуп путем јавне дражбе, која ће се *29. маја ове године у 10 сахата пре подне на лицу места држати.*

Закуп отпочиње 1. октобра о. г. и траје шест година.

У име пишмарине има се 400 фор. положити.

Ближи дражбени услови могу се дознати код дра И. Вучетића адвоката у Новоме Саду.

У *Новом Саду*, 30. априла (12. маја), 1895. год.

„Матица Српска“.
као руководатељка закладе Симе Ђорђевића.

1—1

Важно за поседнике винограда.

Сада смо баш добили једну велику количину (партију)

ВРЛО ДОБРИ ТЕСТЕРЕНИ РАСТОВИ ТАЧАКА

од 1½ до 2 метра дужине. Дајемо их по врло умереној цени.

С поштовањем
Ернст и Рот
грађари.

3—3

ОГЛАС О ПРОДАЈИ АПОТЕКЕ.

Због болести и старости, продајем моју Апотеку, постојећу у Београду на великој пијаци, у средини вароши, са врло повољним условима.

Ради погодбе треба се обратити продавцу
ЈОВАНУ ДИЛБЕРУ
апотекару у Београду.

10—10

С. МИЛОВАНОВИЋ у Н. САДУ

учтиво препоручује славним српским црквеним општинама, своје богато стовариште готових **свештеничких одежда** са припадајућим дарцима, **плаштаница, барјака,** свилени и вунени **ђаконски и ђачки стихара, неба, завеса, пјато хлебница, кандила, рипида и чирака, целивањи икона, чивота, појасева, камилавке, ђелепуша** и **шешира** тако исто наруџбине **свештеничких реверенда.** Све се ово у великом избору добити може, а на захтевање славних црквених општина шаље и на углед мустре **бесплатно.**

Наруџбина се тачно израђује. — У очекивању млогобројних купаца.

Са особитим поштовањем
С. МИЛОВАНОВИЋ
црквеног одела кројач. Дунавска улица бр. 15.

10—10

ОБЈАВА.

Нека нико не пропусти у свом сопственом интересу да види грдно велико и богато снабдевено конфекционо стовариште за мушке, женске и децу

ХЕНРИКА МОГАНА
У НОВОМ САДУ
СА ВРЛО ОБАЉЕНИМ И УТВРЂЕНИМ ЦЕНАМА.

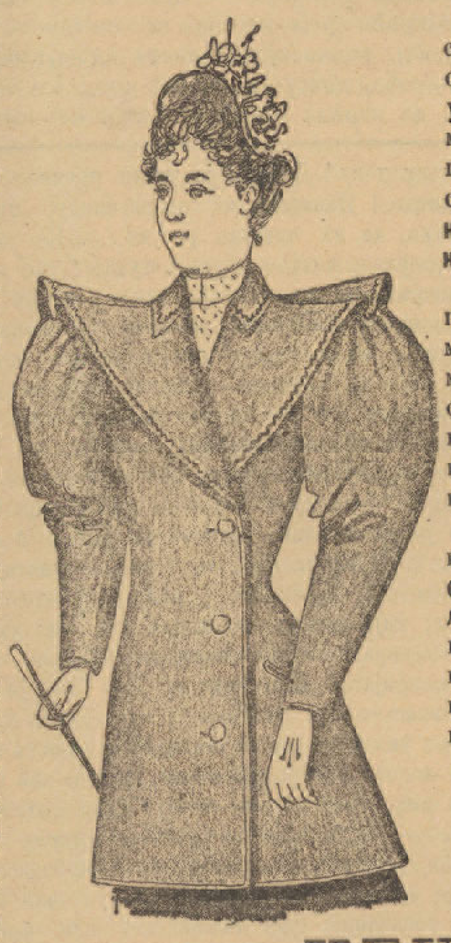

Част ми је најпонизније јавити, да сам се **на многа захтевања** моји п. н. муштерија, одлучио, да у мојој трговини заведем строго утврђене цене а поред тога сам мојим п. н. муштеријама да би их у сваком погледу могао задовољити, моје из старог доба познато стовариште знатно повећао и цене тако **ниско обалио,** да је **свака утакмица апсолутно немогућа.**

Утврђене су цене на сваком комаду са штампилијом тачно и да их свако видити може обележене, те ће се исте цене од сваке муштерије захтевати. Обвезујем се, да ћу сваком оном **у име казне 1000 фор.** платити, који би доказао, да сам кога ма и са 1 ф. преценио или да сам исту испод цене продао.

Додајем уз то још, да ћу се све већма и већма трудити, да моје муштерије **увек са јефтиним ценама и дуготрајном робом солидно послужим,** слободан сам следећи мали извод из мога ценовника за пролеће и лето поднети, с том понизном молбом, да п. н. публика своју потребу у мојој радњи покрије.

С великоштовањем
ХЕНРИХ МОГАН
Н. Сад главна улица, бр. 3. у Недељковићевој кући, на рогљу Дунавске улице.

ЦЕНОВНИК:

КОСТИМ за прање за децу од 3—10 год. (докле га буде) — — —	45 н. до 4 ф.
КОСТИМ од штофа за децу од 3—10 год. — — — — —	1 ф. 50—8 ф.
ОДЕЛО за дечаке од штофа — — —	4—13 ф.
ИБЕРЦИГЕРИ за дечаке и децу — —	2—12 ф.
„ за господу — — —	6—20 ф.
ЗА ГОСПОДУ штофане чакшире од овчије вуне — — — — —	1 ф. 50—8 ф.
ЗА ГОСПОДУ штофане одела — —	6—24 ф.
„ „ од камгарна одела — —	11—25 ф
„ „ одела од зеленог, браун и драп лодна — — — — — —	11—14 ф.
ЗА ГОСПОДУ жакет од најфинијег камгарна — — — — — —	17—25 ф.
ЗА ГОСПОДУ салонска одела — — —	18—40 ф.
ЗА СВЕШТЕНИКЕ иберцијера од свилена листера — — — — — — —	7 ф.—
ЗА СВЕШТЕНИКЕ иберцијера од первијана и камгарна — — — — —	16 ф.—
ОГРТАЧА за прашину — — — —	3—6 ф.
ЗА ДАМЕ крогнова, прави енглески	1·80 на више
„ „ свилени огртача за прашину — — — — — —	6 ф. „ „
ЗА ДАМЕ огртача за кишу — —	4 ф. „ „
„ „ јакнова са свиленом поставом — — — — — —	8 ф. „ „
ЗА ДЕВОЈКЕ јакнова — — —	1·50 „ „
„ „ огртача за кишу —	2 ф. „ „
НАЈНОВИЈИ кепова — — — —	7 ф. „ „

Власник и издавалац: Дружина Браника. Одговорни уредник Никола Јоксимовић. Штампарија А. Пајевића у Новоме Саду.